

2017-040

Archeologienota Gent AZ Jan Palfijn

Verslag van Resultaten

Bert ACKE en Maarten BRACKE

12-4-2017

Titel: Archeologienota Gent AZ Jan Palfijn

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke en Maarten Bracke

Projectcode bureauonderzoek: 2017C445

Intern projectnummer: 2017.040

Locatiegegevens: Gent Watersportlaan, Constant Dosscheweg, Henri Dunantlaan

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 102868 en Y: 193295; X: 103272 en Y: 193661

Kadastergegevens: Gent, afdeling 9, sectie I, percelen 6B2, 6E2, 6F2 (zie figuur 3 en 4)

Topografische kaart: zie figuur 1 en 2

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Emma Vanderstraeten (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Zelzate, 12/04/2017

© Maarten Bracke, p/a Leegstraat 170, 9060 Zelzate. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	4
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	4
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	5
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	5
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	5
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	5
2. BUREAUONDERZOEK	6
2.1. HUIDIGE TOESTAND EN GEPLANDE WERKEN	6
2.2. HISTORISCH EN ARCHEOLOGISCH KADER	9
2.3. SYNTHESE	13
2.3.1. DATERING EN INTERPRETATIE	13
2.3.2. VERWACHTINGSPATROON	13
3. SAMENVATTING	14
4. BIBLIOGRAFIE	15
5. BIJLAGE	16

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en betreft een geplande aanvraag voor de regularisatie van een stedenbouwkundige vergunning te Gent, site AZ Jan Palfijn, waarbij de totale perceelsoppervlakte meer is dan 3000m² en de bodemingrepen 1000m² of meer bedragen. Bijgevolg dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.¹ De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

Niet van toepassing.

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

Deze archeologienota betreft een nota met beperkte samenstelling. Indien de confrontatie tussen de toekomstige werken en één doorslaggevend aspect uit de beschrijving van de landschappelijke

---

¹ Hoewel er onduidelijkheid is over het al dan niet nodig zijn van een archeologienota bij regularisatieaanvragen, kreeg de initiatiefnemer volgend schrijven van de bevoegde stedenbouwkundige dienst: *“Zoals telefonisch besproken werd uw vraag betreffende de archeologienota in een regularisatieaanvraag vandaag voorgelegd op het stafoverleg van onze dienst. Uiteindelijk werd er geconcludeerd dat er door de stad Gent bij elke regularisatieaanvraag ook een bekrachtigde archeologienota zal gevraagd worden om het dossier volledig te kunnen verklaren. Zeker bij een ontbossing, waarbij nog steeds de mogelijkheid bestaat om een archeologisch onderzoek uit te voeren, is een archeologienota noodzakelijk. In de redenering van Onroerend Erfgoed is een dergelijke nota enkel nodig bij vergunningsplichtige ingrepen in de bodem en niet voor uitgevoerde werken. Gezien deze werken echter wederrechtelijk werden uitgevoerd wordt een regularisatieaanvraag afgetoetst aan het wettelijk kader dat van toepassing is voor uit te voeren werken en is een archeologienota wel degelijk noodzakelijk.”*

ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving, of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologische kader aantoon dat:

- 1) met aantoonbare zekerheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het onderzochte terrein, of;
- 2) de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed, of;
- 3) verder onderzoek van het terrein in het kader van de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst;

en er dus geen verdere maatregelen nodig zijn, dan mag de rapportering over het bureauonderzoek van het terrein beperkt blijven tot nota met beperkte samenstelling zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk versie 2.0, p. 106. Voor dit project is het tweede element van toepassing. Het doorslaggevend aspect betreft een combinatie van de historische beschrijving en de archeologische kennis van het onderzochte gebied. Hiertoe werd de CAI geraadpleegd.

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

Op basis van de info aangereikt door de initiatiefnemer en het raadplegen van enkele digitale bronnen kon de nota met beperkte samenstelling worden opgesteld door de erkende archeoloog.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

Het bouwplan en info over het project werd aangereikt door de initiatiefnemer, door de erkende archeoloog werd bijkomend enkele digitale bronnen geraadpleegd.

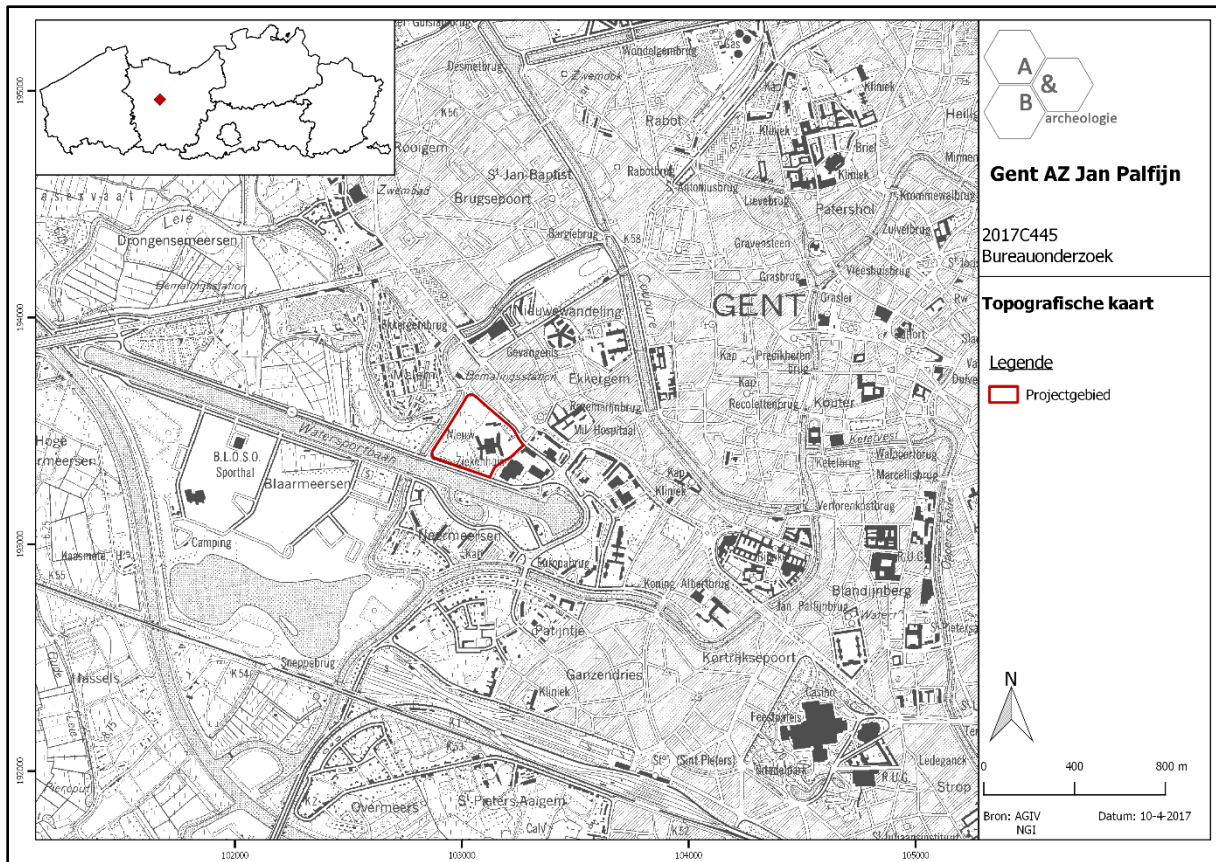
2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand en geplande werken

Dit dossier betreft een regularisatieaanvraag van reeds uitgevoerde werken, nl. het rooien van bomen op de site van het AZ Jan Palfijn te Gent. Gekoppeld aan deze regularisatie, wordt ook een aanvraag ingediend voor het planten van nieuwe bomen.

De bomen werden reeds gerooid in 2014. De verschillende zones waar gerooid werd, zijn op figuur 4 aangeduid met een blauwe kleur. In deze zone vinden dus geen werkzaamheden meer plaats en wordt het bodemarchief niet meer geroerd.

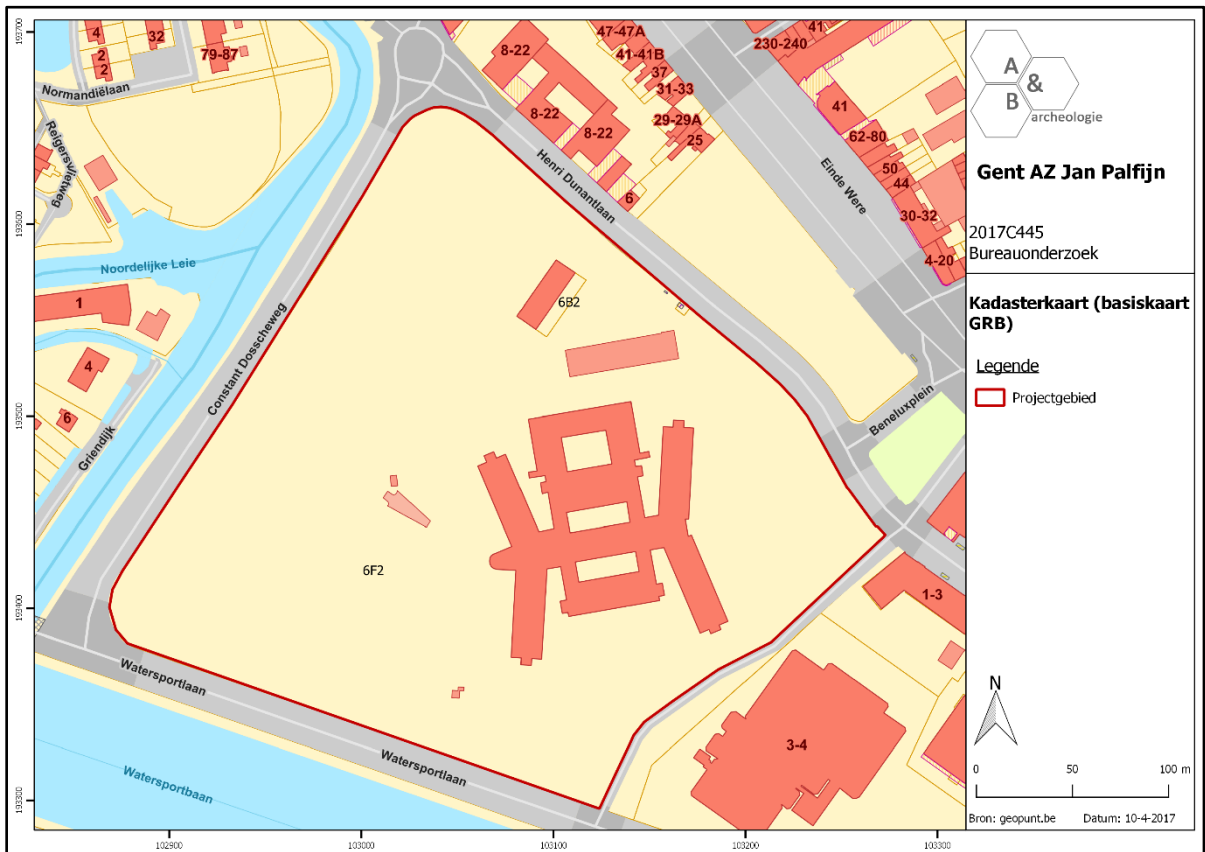
De zones waar bomen worden aangeplant, zijn op figuur 4 aangeduid met een groene kleur. De precieze keuze van soort herbebossing wordt gemaakt door het bevoegde bestuur en is op moment van schrijven nog niet gekend. Er kan echter van uitgegaan worden dat er kleinere bomen in een grid van zo'n 2,5 bij 2,5m zullen worden aangeplant, waarbij manueel een put wordt uitgegraven tot ca. 0,40-0,50m diep. Deze uitgraving beperkt zich tot de teelaarde, er wordt niet tot ongeroerde bodem gegraven.

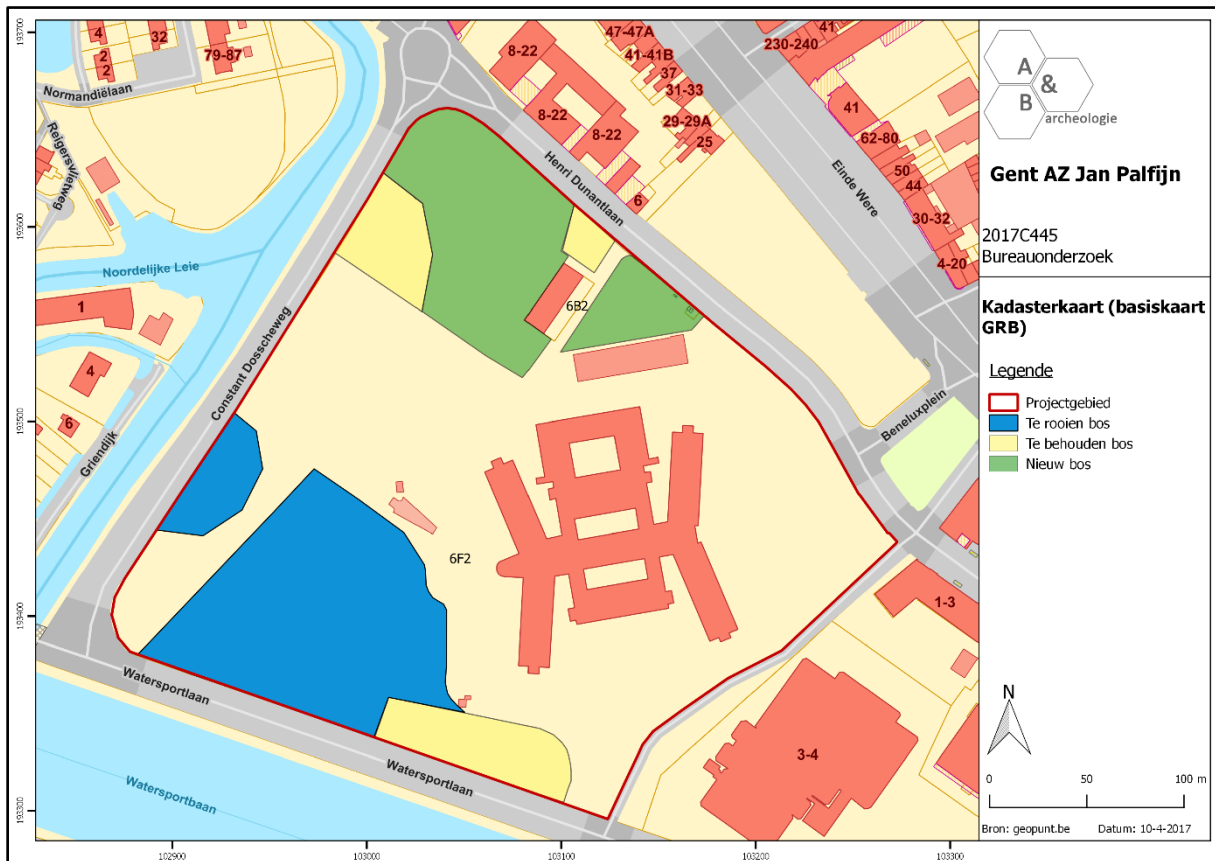
Figuur 1 Aanduiding van het projectgebied op de topografische kaart (bron: NGI).

Figuur 2 Aanduiding van het projectgebied op de topografische kaart, detail (bron: NGI).

Figuur 3 Aanduiding van het projectgebied op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

Figuur 4 Aanduiding van het projectgebied op de kadasterkaart, met weergave van het onderwerp van de bouwaanvraag (bron: geopunt.be en initiatiefnemer).

2.2. Historisch en archeologisch kader

De site is gelegen in het natte meersengebied tussen 2 Leearmen ten westen van de oude stad van Gent, de zgn. Ekkergermse Neermeersen. Op de Ferrariskaart is het onbebouwde karakter van de site duidelijk zichtbaar, alsook de ligging temidden van diverse waterlopen (zie figuur 5). Net ten zuidwesten is een gebouw afgebeeld dat aangeduid wordt als Scheyergat. In de CAI is locatie 151271 opgenomen, gelegen aan de Charles Andrieslaan, net ten oosten van het projectgebied. Op deze plek wordt op de kaart van Horenbault (1619) een vierkante grachtstructuur omheen 2 gebouwen aangeduid. Ook op een 16de-eeuwse kaart van Jan De Buck zou dit zijn afgebeeld.² Of dit dezelfde site is als Scheyergat kon in het kader van deze archeologienota niet achterhaald worden. Op enkele 19de- en 20ste-eeuwse kaarten (zie figuur 6 en 7) worden er gebouwen afgebeeld in de tip tussen de huidige Constant Dosscheweg en Henri Dunantlaan (die eigenlijk een drooggelegde Leiearm is). Op de kaart van 1969 zijn de gebouwen verdwenen (zie figuur 8) en in de volgende jaren wordt het terrein bouwrijp gemaakt om het ziekenhuis op te trekken. AZ Jan Palfijn werd in gebruik genomen in 1982, na een bouwcampagne van 6 jaar.³

Tot in de jaren 1950 waren de Neermeersen een moerassig gebied. De ontsluiting ervan begon met de aanleg van de Nationale Watersportbaan Georges Nachez. Met de uitgegraven aarde werd de omgeving bebouwbaar gemaakt, zo ook de percelen van het plangebied. Deze recente ophoging van de gronden omheen de Watersportbaan kon in januari 2017 vastgesteld worden bij het uitvoeren van een archeologisch proefsleuvenonderzoek door Monument Vandekerckhove nv op een terrein tussen de Martelaarslaan en de Jubileumlaan (Securex-site). Bij het onderzoek kon het natte karakter van de voormalige meersen duidelijk worden vastgesteld, alsook een aanzienlijke ophoging van het terrein om deze meersen te ontsluiten. Er werden geen archeologisch relevante sporen aangetroffen. Deze site bevindt zich op minder dan 500m van de Palfijn-site en is het enige archeologische onderzoek dat nog toe in dit voormalig meersgebied, net buiten de oude stadswallen, werd uitgevoerd. Gezien het recente karakter staat dit onderzoek nog niet vermeld in de CAI; archeologische sites die wel vermeld staan op de CAI hebben allen betrekking op percelen binnen de oude stadsomwalling en zijn niet relevant voor deze archeologienota (met uitzondering van de hierboven beschreven locatie 151271; deze is echter niet onderzocht en betreft enkel een aanduiding op basis van cartografische bronnen).

De Securex-site is vergelijkbaar aan de Palfijn-site: gelegen in de Neermeersen, vlakbij de Watersportbaan en ontwikkeld in de tweede helft van de 20ste eeuw. Ook hier zal een recente ophoging hebben plaatsgevonden om het terrein bouwrijp te maken met het oog op het ontwikkelen van het ziekenhuis.

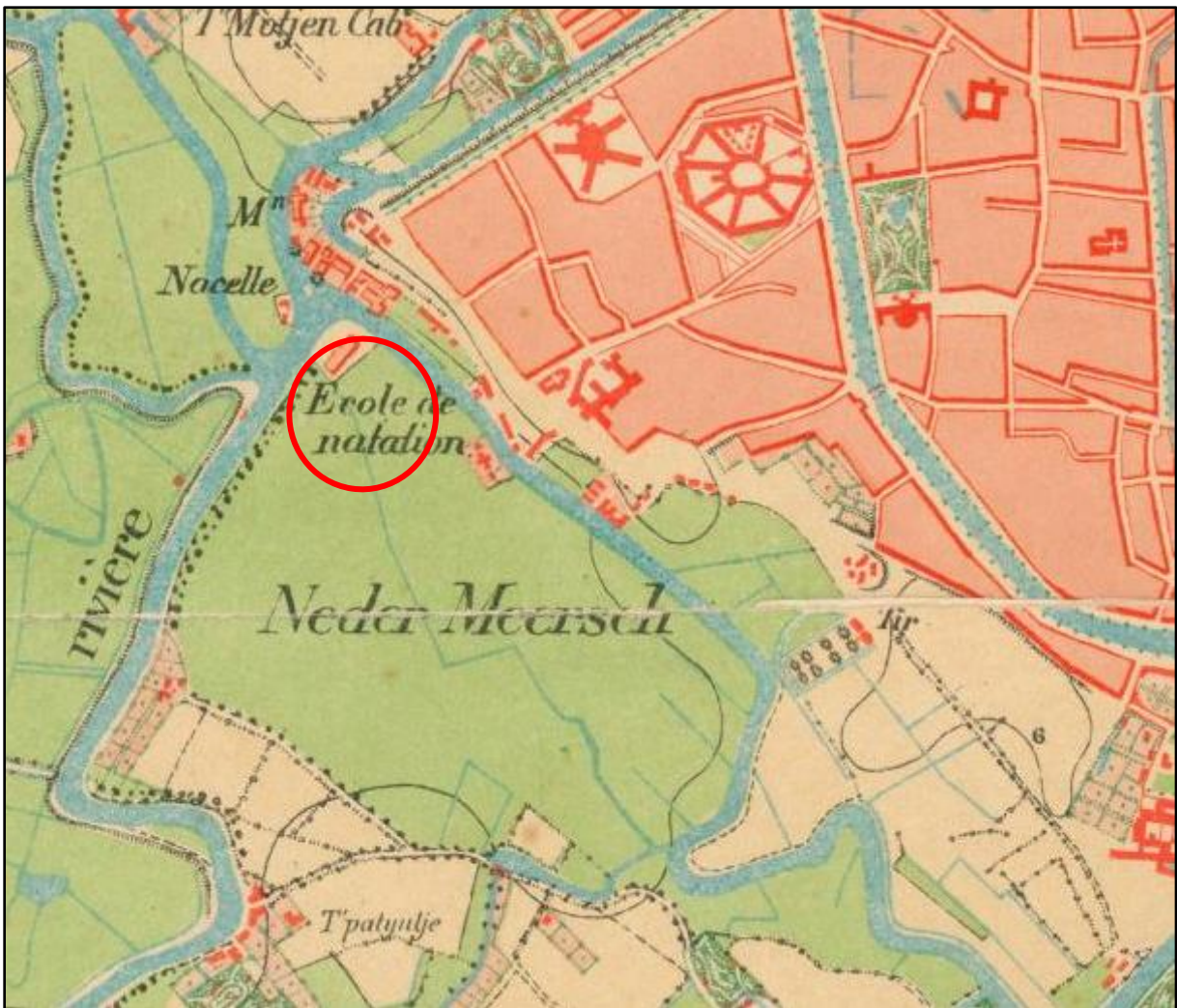
---

² <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/151271>

³ <http://www.janpalfijn.be/geschiedenis>

Figuur 5 Aanduiding van de site (rode cirkel) op de Ferrariskaart (ca. 1770, bron: geopunt.be).

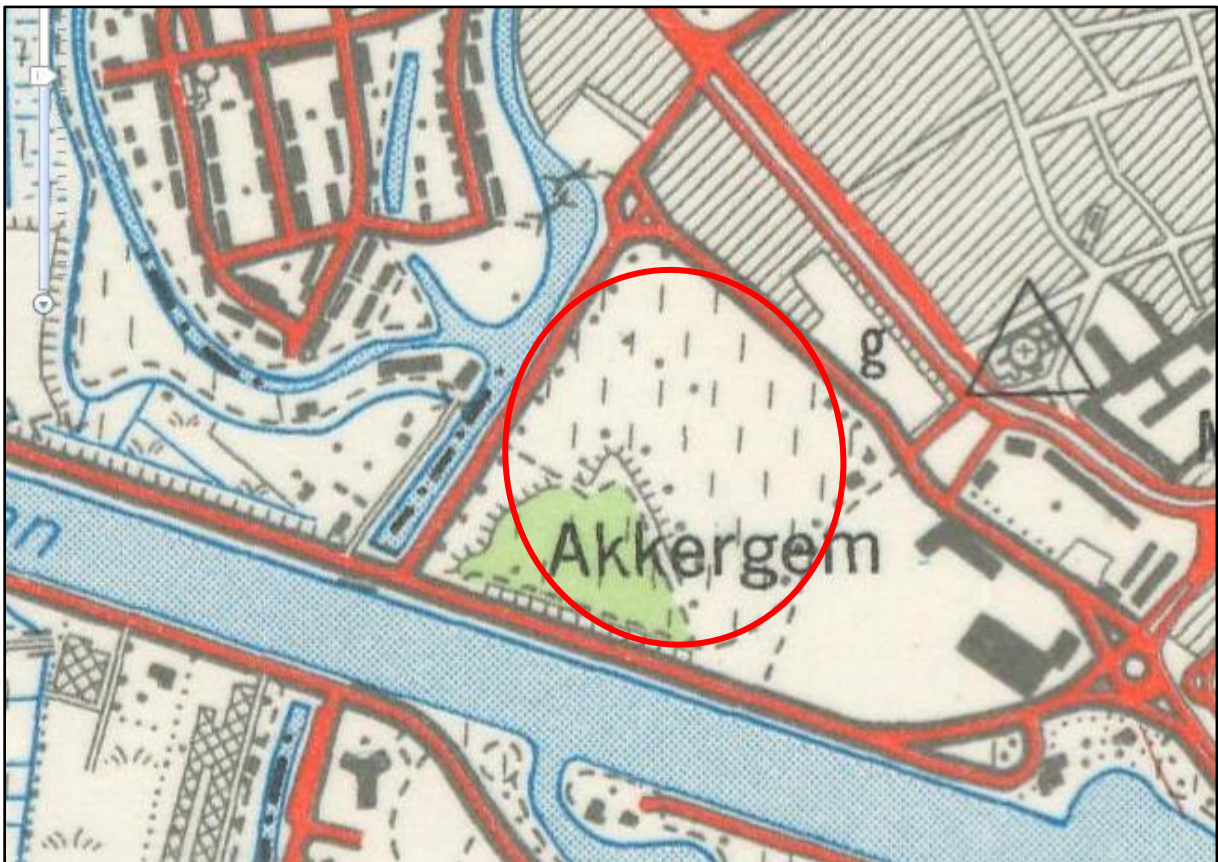

Figuur 6 Aanduiding van de site (rode cirkel) op de topografische kaart van 1873 (bron: cartesius.be).

Figuur 7 Aanduiding van de site (rode cirkel) op de topografische kaart van 1939 (bron: cartesius.be).

Figuur 8 Aanduiding van de site (rode cirkel) op de topografische kaart van 1969 (bron: cartesius.be). De Watersportbaan is aangelegd, evenals de Henri Dunantlaan.

Figuur 9 Aanduiding van de site (rode cirkel) op een luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).

2.3. Synthese

2.3.1. Datering en interpretatie

Het plangebied bevond zich van oudsher in nat meersgebied dat in de jaren 1950 werd ontwikkeld en opgehoogd. Op enkele 19de- en 20ste-eeuwse kaarten zijn gebouwen aangeduid in de noordelijke tip van het plangebied. Deze gebouwen werden in het midden van de 20ste eeuw afgebroken. Mochten er nog restanten van deze gebouwen bewaard zijn in de grond, dan wordt daaraan een beperkte archeologische waarde toegekend. Gezien de ligging in nat meersgebied, was het plangebied niet aantrekkelijk voor activiteiten in de (post)midleeeuwen. Voor die periode kent het plangebied een lage archeologische verwachting. De verwachting voor wat betreft oudere perioden (steentijden, metaaltijden, Romeinse periode) werd in het kader van deze archeologienota met beperkte samenstelling niet verder onderzocht. Het voorkomen van een dik ophogingspakket kan er evenwel voor gezorgd hebben dat oude archeologische niveaus nog bewaard zijn. De middeleeuwse loop van de Leie komt niet noodzakelijkerwijs overeen met de oudere loop van deze rivier, waardoor dus niet kan uitgesloten worden dat het plangebied enkele duizenden jaren geleden wel aantrekkelijk was voor menselijke activiteit.

2.3.2. Verwachtingspatroon

Zoals hierboven besproken, heeft het projectgebied een laag archeologisch potentieel wat betreft archeologische sporen en vondsten uit de middeleeuwen, nieuwe tijden en nieuwste tijden. Het verwachtingspatroon voor de oudere archeologische perioden is ongekend. Gezien de ligging in nat meersgebied werd de regio rond de Watersportbaan, en dus ook het plangebied, aanzienlijk opgehoogd sinds de jaren 1950 om deze gronden bouwrijp te maken.

Dit dossier betreft een regularisatieaanvraag van reeds uitgevoerde werken, nl. het rooien van bomen op de site van het AZ Jan Palfijn te Gent. De bomen werden reeds gerooid in 2014, voor dit onderdeel vinden dus geen werkzaamheden meer plaats en wordt het bodemarchief niet meer geroerd. Gekoppeld aan deze regularisatie, wordt ook een aanvraag ingediend voor het planten van nieuwe bomen. Er kan van uitgegaan worden dat er kleinere bomen in een grid van zo'n 2,5 bij 2,5m zullen worden aangeplant, waarbij manueel een put wordt uitgegraven tot ca. 0,40-0,50m diep. Deze uitgraving beperkt zich tot de teelaarde, er wordt niet tot ongeroerde bodem gegraven. Bovendien is er tussen de teelaarde en de ongeroerde bodem nog een dik recent ophogingspakket aanwezig.

Er kan besloten worden dat de geplande werken geen enkele impact hebben op het archeologisch bodemarchief. Er wordt dan ook geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd in het kader van de werken die onderwerp uitmaken van deze archeologienota.

3. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en betreft een geplande aanvraag voor de regularisatie van een stedenbouwkundige vergunning te Gent, site AZ Jan Palfijn, waarbij de totale perceelsoppervlakte meer is dan 3000m² en de bodemingrepen 1000m² of meer bedragen. Bijgevolg dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog. Deze archeologienota betreft een nota met beperkte samenstelling, aangezien de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed.

Het plangebied bevond zich van oudsher in nat meersgebied dat in de jaren 1950 werd ontwikkeld en opgehoogd. Op enkele 19de- en 20ste-eeuwse kaarten zijn gebouwen aangeduid in de noordelijke tip van het plangebied. Deze gebouwen werden in het midden van de 20ste eeuw afgebroken. Mochten er nog restanten van deze gebouwen bewaard zijn in de grond, dan wordt daaraan een beperkte archeologische waarde toegekend. Gezien de ligging in nat meersgebied, was het plangebied niet aantrekkelijk voor activiteiten in de (post)midleeeuwen. Voor die periode kent het plangebied een lage archeologische verwachting. De verwachting voor wat betreft oudere perioden (steentijden, metaaltijden, Romeinse periode) werd in het kader van deze archeologienota met beperkte samenstelling niet verder onderzocht. Het voorkomen van een dik ophogingspakket kan er evenwel voor gezorgd hebben dat oude archeologische niveaus nog bewaard zijn. De middeleeuwse loop van de Leie komt niet noodzakelijkerwijs overeen met de oudere loop van deze rivier, waardoor dus niet kan uitgesloten worden dat het plangebied enkele duizenden jaren geleden wel aantrekkelijk was voor menselijke activiteit.

Dit dossier betreft een regularisatieaanvraag van reeds uitgevoerde werken, nl. het rooien van bomen op de site van het AZ Jan Palfijn te Gent. De bomen werden reeds gerooid in 2014, voor dit onderdeel vinden dus geen werkzaamheden meer plaats en wordt het bodemarchief niet meer geroerd. Gekoppeld aan deze regularisatie, wordt ook een aanvraag ingediend voor het planten van nieuwe bomen. Er kan van uitgegaan worden dat er kleinere bomen in een grid van zo'n 2,5 bij 2,5m zullen worden aangeplant, waarbij manueel een put wordt uitgegraven tot ca. 0,40-0,50m diep. Deze uitgraving beperkt zich tot de teelaarde, er wordt niet tot ongeroerde bodem gegraven. Bovendien is er tussen de teelaarde en de ongeroerde bodem nog een dik recent ophogingspakket aanwezig.

Er kan besloten worden dat de geplande werken geen enkele impact hebben op het archeologisch bodemarchief. Er wordt dan ook geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd in het kader van de werken die onderwerp uitmaken van deze archeologienota.

4. Bibliografie

- www.geopunt.be
- www.cartesius.be
- <http://www.janpalfijn.be/geschiedenis>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/151271>

5. Bijlage

- Lijst van figuren

Figuur 1 Aanduiding van het projectgebied op de topografische kaart (bron: NGI).	6
Figuur 2 Aanduiding van het projectgebied op de topografische kaart, detail (bron: NGI).	7
Figuur 3 Aanduiding van het projectgebied op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).	7
Figuur 4 Aanduiding van het projectgebied op de kadasterkaart, met weergave van het onderwerp van de bouwaanvraag (bron: geopunt.be en initiatiefnemer).....	8
Figuur 5 Aanduiding van de site (rode cirkel) op de Ferrariskaart (ca. 1770, bron: geopunt.be).....	10
Figuur 6 Aanduiding van de site (rode cirkel) op de topografische kaart van 1873 (bron: cartesius.be).	10
Figuur 7 Aanduiding van de site (rode cirkel) op de topografische kaart van 1939 (bron: cartesius.be).	11
Figuur 8 Aanduiding van de site (rode cirkel) op de topografische kaart van 1969 (bron: cartesius.be). De Watersportbaan is aangelegd, evenals de Henri Dunantlaan.	11
Figuur 9 Aanduiding van de site (rode cirkel) op een luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).	12